

آینده پژوهی

نماگرها و شاخصهای راهبردی آینده نگر چه می گویند؟

چشم انداز اقتصاد ایران

در سال ۸۳

دکتر رؤیا طباطبایی یزدی

دکتر فردریک ملک

مقدمه

ادوار تجاری در ادبیات موضوع تحقیق نام برده می شود. از آنجایی که در بسیاری از کشورهای دنیا به ویژه کشورهای در حال توسعه، دستیابی به تمامی این نماگرها مقدور نیست، این کشورها از تعداد محدودتری از نماگرها برای اهداف مورد نظر خود استفاده می کنند. همچنین با توجه به ساختار ویژه کشورها می توان در برخی از نماگرها تغییرات لازم را ملحوظ داشت و یا نماگرهای مناسب تری را معرفی نمود تا شناخت

خوانندگان عزیز می که بحثهای گذشته «آینده پژوهی» راهبرد را دنبال نموده اند، مطلعند که نماگرهای ادوار تجاری در سه دسته نماگرهای آینده نگر، همزمان و گذشته نگر بر مبنای تئوری ادوار تجاری در دهه ۱۹۸۰ توسط کشورهای OECD توسعه داده شده است. این نماگرها، نماگرهایی هستند که با ادوار تجاری (اقتصادی) در اقتصاد ارتباط معنی داری دارند. در حال حاضر از ۱۱ نماگر آینده نگر، ۴ نماگر همزمان و ۷ نماگر گذشته نگر به عنوان مهم ترین نماگرهای

1. Organization for Economic Cooperation and Development (OECD)

بهبتری از وضعیت فعلی اقتصاد و پیش بینی وضعیت آینده اقتصاد به دست آورد. تولید ناخالص داخلی (GDP) یکی از بهترین نماگرها برای تعیین وضعیت اقتصاد در مجموع است؛ ولی انتشار ارقام قطعی تولید ناخالص داخلی بیش از یک سال به طول می انجامد. در واقع کسی اساساً نمی داند که در مقطع کنونی اقتصاد در چه وضعیتی قرار دارد. با توسل به نماگرها و شاخصهای ترکیبی آینده نگر می توان شناختی از وضعیت موجود اقتصاد و پیش بینی وضعیت آینده به دست آورد. استفاده از نماگرهای آینده نگر و شاخصهای ترکیبی آینده نگر برای پیش بینی وضعیت آینده اقتصادی نسبت به دیگر روشهای پیش بینی، از این مزیت برخوردار است که این روش بر مبنای آمار و اطلاعات واقعی که خود سازنده و یا تأثیرگذار بر تولید ناخالص داخلی (و به طور کلی فعالیتهای اقتصادی) می باشند و نقاط برگشت آن عموماً قبل از نقاط برگشت در دوره های رونق و رکود اقتصادی است، صورت می پذیرد و نه پیش بینی روند متغیر مورد نظر بر اساس آمار و اطلاعات قبلی آن.

۱- نماگرهای آینده نگر و شاخص ترکیبی آینده نگر

نماگرهای آینده نگر، نماگرهایی هستند که از پیش دوره های رونق و رکود و نقاط برگشت حرکت کلی اقتصاد را از پیش، پیش بینی می نمایند. این نماگرها شامل تعدادی از نماگرهای کلیدی در اقتصاد می باشند که جهت پیش بینی کوتاه مدت فعالیتهای اقتصادی به کار برده می شوند و تغییرات آنها به تغییرات GDP با یک فاصله کوتاه (حدود یک سال) وابسته می باشد. از آنجایی که هر یک از این نماگرها به تنهایی برای پیش بینی وضعیت اقتصادی کافی نمی باشند (ضمن آنکه هر یک از آنها ممکن است دارای نوسانات فصلی یا غیرعادی

در گزارش حاضر ابتدا به معرفی نماگرهای آینده نگر و شاخص ترکیبی آینده نگر پرداخته می شود و سپس نتایج محاسبات مربوط به نماگرهای آینده نگر و شاخص ترکیبی آینده نگر، ارائه می گردد و سپس بر مبنای نتایج ۹ ماه اول

باشند)، ترکیبی از این نماگرها تحت عنوان «شاخص ترکیبی آینده‌نگر» مورد استفاده قرار می‌گیرد.

۲- مؤلفه‌های شاخص ترکیبی آینده‌نگر

با توجه به امکانات آماری و اطلاعاتی در ایران و با توجه به ساختار اقتصادی ایران، از ۶ نماگر آینده‌نگر:

۱- نقدینگی (M2) به قیمت ثابت،

۲- قیمت نفت،

۳- شاخص قیمت سهام،

۴- تعداد پروانه‌های ساختمانی صادره برای واحدهای مسکونی،

۵- شاخص انتظارات مصرف‌کننده و

۶- تعداد بیکاران.^۲

۲-۲- قیمت نفت

از آنجایی که در اقتصاد ایران تغییرات قیمت نفت یک عامل مهم در پدید آمدن دوره‌های رونق و رکود اقتصاد ملی می‌باشد و اثرگذاری آن با وقفه (کوتاه مدت) در آینده اقتصاد صورت می‌پذیرد، از این نماگر به عنوان یک نماگر آینده‌نگر استفاده می‌گردد.

۳-۲- قیمت سهام

تغییرات قیمت سهام به عنوان یک علامت دهنده برای وضعیت آینده اقتصاد مورد نظر می‌باشد. افزایش یا کاهش شاخص قیمت سهام هم

برای محاسبه شاخص ترکیبی آینده‌نگر استفاده شده است. اطلاعات مربوط به هر یک از این نماگرها به صورت ماهانه در دسترس می‌باشد و شاخص ترکیبی آینده‌نگر به صورت ماهانه^۳ محاسبه می‌شود.

در ذیل توضیحاتی در مورد هر یک از این نماگرها به عنوان نماگرهای آینده‌نگر در اقتصاد ایران ارائه می‌گردد.

۱-۲- نقدینگی

رشد نقدینگی بیش از نرخ تورم می‌تواند منتج به بسط (رونق) اقتصادی در آینده (کوتاه مدت)

۲. از دی ماه سال ۱۳۸۱ که دسترسی به آمار ماهانه مربوط به تعداد بیکاران فراهم شد، این مؤلفه نیز به ۵ نماگر دیگر جهت محاسبه شاخص ترکیبی آینده‌نگر، اضافه شد.

۳. در گذشته، شاخص ترکیبی آینده‌نگر هم به صورت فصلی (با ۵ مؤلفه) و هم به صورت ماهانه (با سه مؤلفه) محاسبه می‌شد. از آنجایی که این شاخص، حدود یک سال آینده را پیش‌بینی می‌کند، محاسبه شاخص به صورت فصلی از نظر زمانی با تأخیر انجام می‌گرفت و مطلوبیت شاخص کاهش می‌یافت. ولی با توجه به اینکه اخیراً اطلاعات آماری بیشتری به‌طور ماهانه درمورد نماگرهای آینده‌نگر در دسترس قرار گرفته است، از این پس شاخص ترکیبی آینده‌نگر فقط به صورت ماهانه محاسبه می‌شود.

۳- محاسبه و نتایج شاخص ترکیبی آینده‌نگر چشم‌انداز ۸۳

همان‌طور که اشاره شد، شاخص ترکیبی آینده‌نگر، ترکیبی از نماگرهای آینده‌نگر می‌باشد. شاخص ترکیبی آینده‌نگر، از ترکیب تغییرات هر نماگر در هر ماه با وزن یکسان^۴ به دست آمده است.

۴. همچنان که در نوشتارهای قبلی مربوط به شاخص ترکیبی آینده‌نگر تشریح شده است، این شاخص بر مبنای متوسط مجموع تغییرات مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده آن، محاسبه شده است. در گذشته، برای محاسبه مجموع تغییرات مؤلفه‌ها (نماگرها) از روش متوسط موزون استفاده می‌شد. بدین ترتیب که وزن هر مؤلفه با توجه به پراکندگی تغییرات هر مؤلفه و با استفاده از دیگر شاخصها (شاخصهای هم‌زمان) به دست می‌آمد (راهبرد شماره ۲۲). بر مبنای مطالعاتی که گروه شاخصهای استراتژیک انجام داده است، برای محاسبه شاخص ترکیبی آینده‌نگر در ایران ضرورتی به اعمال وزن برای تغییرات شاخصهای هر نماگر دیده نشد. بدین معنی که پس از حذف وزن مؤلفه‌ها (وزن یکسان برای هر مؤلفه) و مقایسه آن با شاخصی که بر مبنای تغییرات موزون مؤلفه‌ها محاسبه شده است، مشاهده گردید که روند تغییرات و حرکت کلی شاخص ترکیبی آینده‌نگر در دو حالت (با وزن متفاوت و وزن یکسان) به میزان بسیار زیادی به هم نزدیک می‌باشد که نشان‌دهنده این است که تغییرات متغیرها دارای روند تقریباً یکسانی می‌باشد. ضمناً اخیراً سازمان بین‌المللی OECD و برخی دیگر از کشورها، متوسط تغییرات نماگرها را بر اساس میانگین ساده تغییرات محاسبه می‌نمایند و هیچ وزنی به تغییرات نماگرها نمی‌دهند. با توجه به موارد فوق‌الذکر تصمیم گرفته شد از این پس شاخص ترکیبی آینده‌نگر با ترکیب شاخصهای فردی هر یک از مؤلفه‌ها و با وزن یکسان محاسبه شود. همچنان که در بالا توضیح داده شده است، روند تغییرات این شاخص با روش جدید (وزن یکسان) با روند تغییرات آن با روش قدیم (با وزن متفاوت) یکسان است، در نتیجه کلیه نتیجه‌گیریها و تجزیه و تحلیل‌های انجام شده بر مبنای شاخص ترکیبی آینده‌نگر قبلی همچنان از اعتبار و دقت کافی برخوردار است.

جهت آشنایی بیشتر با چگونگی محاسبه شاخص انتظارات مصرف‌کننده که از ابتدای سال ۱۳۸۱ و به صورت ماهیانه در اختیار می‌باشد به گزارشی تحت عنوان «شاخص انتظارات مصرف‌کننده در ده ماهه نخست ۸۱» با کد گزارش ۲۲۰۰۳۹۲ از سلسله گزارشات مرکز تحقیقات استراتژیک مراجعه فرمایید.

۲-۶- تعداد بیکاران

برخی از کشورها از متغیر «تعداد افراد مراجعه‌کننده به بنگاههای کاریابی» به عنوان یک نماگر آینده‌نگر در محاسبه شاخص ترکیبی آینده‌نگر استفاده می‌نمایند. تغییرات این مؤلفه می‌تواند تأثیرگذار در روند اقتصادی در کوتاه‌مدت باشد. افزایش مراجعه‌کنندگان به بنگاههای کاریابی می‌تواند به معنی کاهش حرکت اقتصادی در کوتاه‌مدت تلقی گردد. در ایران اطلاعات جامع و دقیقی در مورد تعداد مراجعه‌کنندگان به بنگاههای کاریابی وجود ندارد به این دلیل به جای آن از متغیر «تعداد بیکاران» استفاده شده است که برآورد مناسبی از افراد جویای کار می‌باشد (یکی از مشخصات بیکاربودن، جویای کار بودن است). بدین جهت از تغییرات (معکوس) ماهانه «تعداد بیکاران» در محاسبه شاخص ترکیبی آینده‌نگر استفاده شده است.

گفتیم که شاخص ترکیبی آینده نگر از شش مؤلفه:

۱- نقدینگی (M2) به قیمتهای ثابت (تعدیل شده بانورم)،

۲- قیمت نفت،

۳- شاخص قیمت سهام،

۴- تعداد پروانه های ساختمانی صادر شده برای واحدهای مسکونی،

۵- شاخص انتظارات مصرف کننده و

۶- تعداد بیکاران، تشکیل شده است.

اطلاعات مربوط به هر یک از این نماگرها به صورت ماهانه در دسترس می باشد و شاخص ترکیبی آینده نگر به صورت ماهانه محاسبه شده است.

در جدول شماره ۱، ستونهای ۴، ۶، ۸، ۱۰، ۱۲ و ۱۴ به ترتیب تغییرات ماهانه نماگرهای: نقدینگی (به قیمت ثابت)، نفت، سهام، تعداد پروانه های ساختمانی صادر شده برای واحدهای مسکونی، شاخص انتظارات مصرف کننده و تعداد بیکاران را نشان می دهد. ستون ۱۵، مجموع تغییرات این نماگرها را به صورت ماهانه نشان می دهد (تا قبل از سال ۱۳۸۱، مجموع تغییرات بر مبنای سه مؤلفه به دست می آمد ولی از ابتدای سال ۱۳۸۱ با ۵ مؤلفه و از دی ماه سال ۱۳۸۱ با شش مؤلفه محاسبه می شود). ستون آخر (ستون ۱۶)، شاخص ترکیبی آینده نگر به صورت تجمعی و بر مبنای سال پایه ۱۰۰ = ۱۳۷۰ محاسبه شده

است. نتایج حاصل از ابتدای سال ۱۳۸۲ به صورت ماهانه به شرح ذیل می باشد:

در فروردین ماه پنج متغیر نقدینگی، نفت، تعداد پروانه های صادره برای واحدهای مسکونی، شاخص انتظارات مصرف کننده و تعداد بیکاران (معکوس) به ترتیب به میزان ۳/۳۱، ۲۷/۳۹، ۵/۸۱، ۲/۰۶، ۲/۸۳ واحد کاهش داشته است و قیمت سهام ۵/۸۶ واحد افزایش داشت. مجموع تغییرات این نماگرها در این ماه ۱۳/۶۳ واحد کاهش یافت. لازم به توضیح است که در فروردین ماه معمولاً تعداد پروانه های ساختمانی صادر شده و نقدینگی به نسبت ماه قبل از آن کاهش شدید می یابد. کاهش شدید تعداد پروانه های ساختمانی صادر شده در این ماه معمولاً با افزایش قابل توجه در اردیبهشت ماه جبران می شود.

شاخص ترکیبی آینده نگر در اردیبهشت ماه برای کلیه مؤلفه ها افزایش یافت (به غیر از نقدینگی که ۰/۰۱ واحد کاهش یافت). در این ماه شاخص ترکیبی آینده نگر برای نماگرهای نفت، سهام، تعداد پروانه های ساختمانی صادر شده برای واحدهای مسکونی، شاخص انتظارات مصرف کننده و تعداد بیکاران (معکوس) به ترتیب برابر ۲/۶۶، ۱۰/۲۵، ۲/۷۱، ۰/۷۸ و ۳/۹۹ واحد افزایش یافت و در مجموع شاخص ترکیبی آینده نگر ۶/۴۷ واحد در این ماه افزایش نشان می دهد.

از ماه خرداد تا آبان ماه، مجموع تغییرات شاخص ترکیبی آینده نگر (ستون ۱۵) به میزان به ترتیب ۴/۰۵، ۳/۸۲، ۱/۱۱، ۰/۲۹، ۲/۰۱، ۰/۰۴ واحد افزایش و در آذر ماه ۰/۲۷ واحد کاهش داشته است. در نه ماه اول سال ۱۳۸۲، شاخص قیمت نفت و شاخص قیمت سهام بیشترین مشارکت را در افزایش مجموع تغییرات شاخص ترکیبی آینده نگر داشته اند. از شش مؤلفه تشکیل دهنده شاخص ترکیبی آینده نگر، ۵ مؤلفه:

۱- نقدینگی،

۲- قیمت نفت،

۳- قیمت سهام،

۴- تعداد پروانه های ساختمانی صادر شده برای واحدهای مسکونی و

۵- تعداد بیکاران (معکوس)، متغیرهای کمی هستند و متغیر «شاخص انتظارات مصرف کننده» کیفی می باشد (شاخص به صورت کمی بر مبنای نتایج کیفی محاسبه شده است).

۴- چشم انداز سال ۱۳۸۳

۴-۱- تصویر کلی

همان طور که در جدول شماره ۱، ستون ۱۵ (مجموع تغییرات شاخص ترکیبی آینده نگر) ملاحظه می شود، این مجموع تقریباً در همه ماهها مثبت می باشد (به غیر از فروردین ماه که

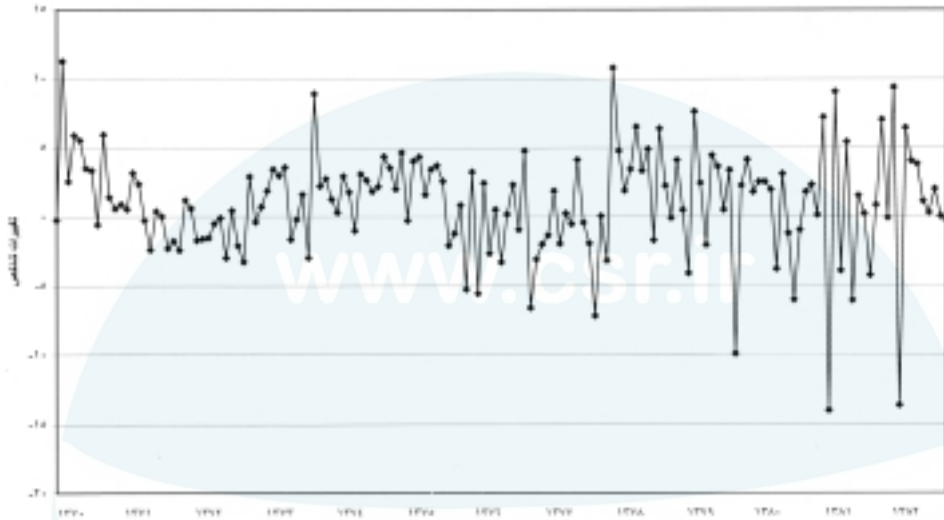
۴-۲- مروری بر پیش بینیهای گذشته

در حال حاضر، این چهارمین سالی است که با تکیه بر نماگرهای آینده نگر، حرکت کلی اقتصاد برای آینده کوتاه مدت مورد پیش بینی قرار می گیرد. این نماگرها حالیه در کشورهای مختلف، توجه رهبران و مسئولان عالی را به خود جلب نموده است. اینک مروری داریم بر پیش بینیهای گذشته و درجه تحقق آنها:

۱- محاسبه شاخص ترکیبی آینده نگر در سال ۱۳۷۸ و بهبود وضعیت آن، نشان دهنده رشد بالاتر اقتصادی در سال ۱۳۷۹ نسبت به سال ۱۳۷۸ بود.

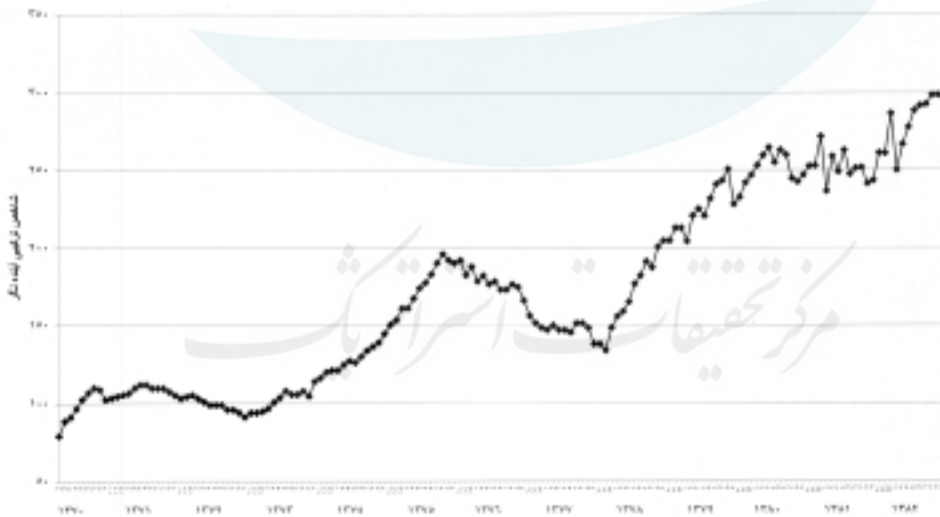
۵. در جدول ۱، اطلاعات تنها از ماه اول سال ۱۳۸۱ ارائه شده است در حالی که اطلاعات از ابتدای سال ۱۳۷۰ در اختیار می باشد و این اطلاعات در گزارشهای مشروح گروه شاخصهای استراتژیک موجود است.

نمودار شماره ۱- روند مجموع تغییرات

عملکرد اقتصاد ایران، پیش بینی راتحقق بخشید. نماگرهای اقتصادی، سه ماهه دوم سال ۱۳۸۱).
 رشد تولید ناخالص داخلی در سال ۱۳۷۸، ۱/۸ این پیش بینی در راهبرد شماره ۲۲ (صفحه ۳۴۸)
 درصد و در سال ۱۳۷۹، ۵/۲ درصد بوده است بیان شده بود.
 گزارش بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، ۲- محاسبه شاخص ترکیبی آینده نگر در سال

نمودار شماره ۲- روند شاخص ترکیبی آینده نگر

جدول شماره ۲- روند شاخص ترکیبی آینده نگر کشورهای توسعه یافته

۲۰۰۳												۲۰۰۲	
Dec	Nov	Oct	Sep	Aug	Jul	Jun	May	Apr	Mar	Feb	Jan	Dec	
۱۲۳/۶	۱۲۲/۸	۱۲۱/۹	۱۲۰/۹	۱۲۰/۰	۱۱۹/۱	۱۱۸/۲	۱۱۷/۴	۱۱۶/۴	۱۱۶/۱	۱۱۶/۴	۱۱۶/۸	۱۱۶/۸	منطقه OECD
۱۲۱/۹	۱۲۱/۵	۱۲۰/۸	۱۲۰/۰	۱۱۸/۹	۱۱۸/۰	۱۱۷/۲	۱۱۶/۶	۱۱۶/۰	۱۱۵/۹	۱۱۵/۹	۱۱۶/۱	۱۱۶/۲	۱۵کشوراروپایی
۱۲۳/۸	۱۲۳/۵	۱۲۲/۷	۱۲۱/۸	۱۲۰/۴	۱۱۹/۵	۱۱۸/۶	۱۱۸/۰	۱۱۷/۴	۱۱۷/۴	۱۱۷/۵	۱۱۷/۶	۱۱۷/۶	منطقه اروپا
۱۲۱/۵	۱۲۰/۶	۱۱۹/۷	۱۱۸/۶	۱۱۷/۷	۱۱۶/۸	۱۱۵/۸	۱۱۵/۰	۱۱۴/۰	۱۱۳/۷	۱۱۴/۱	۱۱۴/۶	۱۱۴/۷	کشورهای G7
۱۳۱/۷	۱۳۰/۰	۱۲۹/۱	۱۲۸/۰	۱۲۷/۲	۱۲۵/۷	۱۲۵/۰	۱۲۴/۱	۱۲۳/۴	۱۲۳/۶	۱۲۴/۷	۱۲۶/۴	۱۲۵/۸	کانادا
۱۲۰/۱	۱۱۹/۲	۱۱۷/۸	۱۱۶/۷	۱۱۵/۹	۱۱۴/۷	۱۱۳/۹	۱۱۳/۴	۱۱۲/۵	۱۱۲/۴	۱۱۳/۲	۱۱۴/۲	۱۱۴/۷	فرانسه
۱۲۹/۲	۱۲۸/۱	۱۲۶/۶	۱۲۵/۱	۱۲۳/۵	۱۲۲/۳	۱۲۱/۱	۱۲۰/۳	۱۱۹/۹	۱۲۰/۰	۱۲۰/۲	۱۲۰/۴	۱۲۰/۳	آلمان
۱۰۶/۳	۱۰۷/۸	۱۰۸/۱	۱۰۸/۰	۱۰۶/۴	۱۰۵/۷	۱۰۵/۲	۱۰۵/۱	۱۰۴/۶	۱۰۴/۸	۱۰۴/۵	۱۰۴/۴	۱۰۴/۲	ایتالیا
۱۰۲/۳	۱۰۲/۱	۱۰۲/۱	۱۰۱/۸	۱۰۱/۶	۱۰۱/۱	۱۰۰/۲	۱۰۰/۱	۹۹/۵	۹۹/۶	۱۰۰/۱	۹۹/۷	۹۹/۳	ژاپن
۱۰۸/۷	۱۰۷/۹	۱۰۷/۶	۱۰۷/۵	۱۰۷/۳	۱۰۶/۹	۱۰۶/۴	۱۰۵/۸	۱۰۵/۲	۱۰۴/۶	۱۰۴/۹	۱۰۵/۶	۱۰۶/۳	انگلستان
۱۳۴/۳	۱۳۱/۷	۱۳۰/۲	۱۲۸/۴	۱۲۷/۱	۱۲۵/۹	۱۲۴/۸	۱۲۳/۳	۱۲۱/۹	۱۲۱/۰	۱۲۱/۶	۱۲۲/۵	۱۲۲/۹	آمریکا

۱۳۷۹ نشانگر بدتر شدن وضعیت آن نسبت به گردید.

سال قبل از آن و نمایانگر کاهش رشد اقتصادی با همه این اوصاف، لازم به ذکر است که هر در سال ۱۳۸۰ نسبت به سال ۱۳۷۹ بود که با پیش بینی از خصوصیت کلی پیش بینی ها واقعیت اقتصاد ایران انطباق یافت. رشد اقتصادی برخوردار است و از قطعیت برخوردار نمی باشد در سال ۱۳۸۰، ۴/۷ درصد و در سال ۱۳۷۹، ۵/۲ ولی فراموش نکنیم که این روش پیش بینی درصد بوده است (گزارش بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، نماگرهای اقتصادی، سه ماهه دوم سال ۱۳۸۱). این موضوع قبل از

انتشار آمار رسمی توسط بانک مرکزی جمهوری

اسلامی ایران در گزارشهای مرکز تحقیقات استراتژیک از جمله در «راهبرد شماره ۲۰، صفحه ۳۵۷» و «راهبرد شماره ۲۲، صفحه ۳۴۸»، مطرح

۳-۴- شرح دو نمودار

۳-۴-۱- نمودار شماره ۱، تغییرات ماهانه شاخص ترکیبی آینده نگر را از ابتدای سال ۱۳۷۰ تا آذر ماه سال ۱۳۸۲ نشان می دهد (ستون ۱۵ جدول اول).

جدول شماره ۳- گروه‌های مختلف کشورهای OECD و وزن هر کشور (داخل پرانتز- به درصد)
در هر گروه

NAFTA	چهار کشور بزرگ اروپا	G7	منطقه اروپا	۱۵ کشور اروپایی	OECD اروپا	کل OECD
۱- کانادا (۷/۴)	۱- فرانسه (۲۰/۷)	۱- کانادا (۳/۷)	۱- اتریش (۲/۸)	۱- اتریش (۲/۳)	۱- اتریش (۲/۱)	۱- استرالیا (۱/۷)
۲- مکزیک (۷/۲)	۲- آلمان (۳۵/۹)	۲- فرانسه (۶/۹)	۲- بلژیک (۳/۶)	۲- بلژیک (۳/۰)	۲- بلژیک (۲/۷)	۲- اتریش (۰/۸)
۳- آمریکا (۸۵/۴)	۳- ایتالیا (۲۳/۹)	۳- آلمان (۱۱/۹)	۳- فنلاند (۱/۷)	۳- دانمارک (۱/۳)	۳- دانمارک (۱/۲)	۳- بلژیک (۱/۱)
	۴- انگلستان (۱۹/۵)	۴- ایتالیا (۸/۰)	۴- فرانسه (۱۸/۵)	۴- فنلاند (۱/۴)	۴- فنلاند (۱/۳)	۴- کانادا (۳/۰)
		۵- ژاپن (۲/۰)	۵- آلمان (۳۲/۱)	۵- فرانسه (۱۵/۳)	۵- فرانسه (۱۳/۹)	۵- دانمارک (۰/۵)
		۶- انگلستان (۶/۵)	۶- یونان (۱/۱)	۶- آلمان (۲۶/۵)	۶- آلمان (۲۴/۰)	۶- فنلاند (۰/۵)
		۷- آمریکا (۴۲/۱)	۷- ایرلند (۱/۶)	۷- یونان (۰/۹)	۷- یونان (۰/۸)	۷- فرانسه (۵/۶)
			۸- ایتالیا (۲۱/۳)	۸- ایرلند (۱/۳)	۸- ایرلند (۱/۲)	۸- آلمان (۹/۸)
			۹- لوکزامبورگ (۰/۲)	۹- ایتالیا (۱۷/۷)	۹- ایتالیا (۱۶/۰)	۹- یونان (۰/۳)
			۱۰- هلند (۴/۹)	۱۰- لوکزامبورگ (۰/۱)	۱۰- لوکزامبورگ (۰/۱)	۱۰- ایرلند (۰/۵)
			۱۱- پرتغال (۲/۷)	۱۱- هلند (۴/۱)	۱۱- هلند (۳/۷)	۱۱- ایتالیا (۶/۵)
			۱۲- اسپانیا (۹/۶)	۱۲- پرتغال (۲/۱)	۱۲- نروژ (۱/۴)	۱۲- ژاپن (۱۷/۲)
				۱۳- اسپانیا (۷/۴)	۱۳- پرتغال (۲/۰)	۱۳- مکزیک (۲/۹)
				۱۴- سوئد (۲/۲)	۱۴- اسپانیا (۷/۲)	۱۴- لوکزامبورگ (۰/۱)
				۱۵- انگلستان (۱۴/۴)	۱۵- سوئد (۲/۲)	۱۵- هلند (۱/۵)
					۱۶- سوئیس (۲/۴)	۱۶- نروژ (۰/۶)
					۱۷- ترکیه (۴/۹)	۱۷- پرتغال (۰/۸)
					۱۸- انگلستان (۱۳/۰)	۱۸- اسپانیا (۲/۹)
						۱۹- سوئد (۰/۹)
						۲۰- سوئیس (۱/۰)
						۲۱- انگلستان (۵/۳)
						۲۲- آمریکا (۳۴/۵)
						۲۳- ترکیه (۲/۰)

از این نمودار می‌توان دوره‌های رکود^۶ و رونق اقتصادی را ردیابی نمود و فاصله زمانی بین یک نقطه اوج رونق تا اوج رونق بعدی را ملاحظه نمود (با توجه به این نمودار این دوره برای اقتصاد ایران حدود ۴ تا ۵ سال می‌باشد). لازم به یادآوری می‌باشد با توجه به آینده‌نگری این شاخص، نقاط اوج و رکودی که در این نمودار دیده می‌شود حدود یک سال قبل از نقطه اوج و یا رکودی است که در حرکت اقتصادی به وجود می‌آید.

۲-۳-۴- نمودار شماره ۲، روند شاخص ترکیبی آینده‌نگر را بر مبنای سال پایه ۱۰۰=۱۳۷۰ از ابتدای سال ۱۳۷۰ تا آذر ماه سال ۱۳۸۲، نشان می‌دهد (ستون ۱۶ جدول ۱). پیش‌بینی دوره‌های رونق و رکود از طریق نمودار شماره ۲ نیز امکان‌پذیر است. بدین معنی که در مواقعی که این منحنی سیر نزولی دارد وضعیت رکود اقتصادی برای آینده اقتصاد پیش‌بینی می‌گردد و در مواقعی که این منحنی سیر صعودی دارد وضعیت رونق اقتصادی برای آینده انتظار می‌رود.

۵- چشم‌انداز اقتصاد کشورهای توسعه یافته (با توجه به نماگرهای آینده‌نگر)

۱-۵- مقدمه

شاخص ترکیبی آینده‌نگر توسط سازمان بین‌المللی OECD برای گروه‌های مختلف کشورهای OECD به گونه‌ای طراحی شده است

که علامت زود هنگام جهت نشان دادن نقاط اوج رونق و اوج کساد بین دوره‌های انبساطی و انقباضی فعالیت‌های اقتصادی را به دست دهد. این اطلاعات برای ۲۳ کشور عضو از سال ۱۹۸۰ محاسبه شده است. این شاخص بیشتر اطلاعات کیفی در مورد حرکت‌های اقتصادی را نشان می‌دهد تا اندازه‌گیری کمی، در نتیجه هدف این شاخص علامت‌دهی در مورد رشد اقتصادی به صورت «افزایش و یا کاهش» می‌باشد و نه لزوماً بیان دقیق مقادیر کمی. تعداد و نوع مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده کشورهای عضو OECD تا حدی متفاوت می‌باشد و معمولاً بین ۷ تا ۱۱ مؤلفه می‌باشد. این شاخص برای ۲۳ کشور عضو و گروه‌بندی‌های مختلف از کشورها (در جدول شماره ۳، نام کشورها در گروه‌بندی‌های مختلف آمده است) در ۷ گروه ۱- OECD، ۲- OECD اروپا، ۳- ۱۵ کشور اروپایی، ۴- منطقه اروپا، ۵- چهار کشور بزرگ اروپا، ۶- کشورهای گروه GV و ۷- NAFTA، محاسبه شده است.

شاخص ترکیبی آینده‌نگر برای هر کشور از متوسط تغییرات (با وزن یکسان) نماگرهای آینده‌نگر در هر کشور به دست آمده است. در

۶. تعاریف متفاوتی از رکود در ادبیات اقتصادی ارائه شده است یکی از تعاریف رکود عبارت است از «دوره‌ای که کاهش معنی‌دار در چهار عامل تولید، درآمد، اشتغال و تجارت پیدا شود». این دوره معمولاً بین ۶ ماه تا یکسال است. برخی اقتصاددانان در رابطه با شاخص‌های آینده‌نگر، کاهش پی‌درپی (بیش از سه دوره متوالی) تغییرات شاخص ترکیبی آینده‌نگر را به منزله رکود تلقی می‌نمایند. دیگر تعریف پذیرفته شده از رکود اقتصادی، تفاوت معنی‌دار رشد بالفعل اقتصادی از رشد بالقوه اقتصادی می‌باشد.

ترکیب کشورهای در هر گروه، هر کشوری دارای وزنی (ضریب اهمیت) می باشد (در جدول شماره ۳ وزن هر کشور در هر گروه در داخل پراکنش آورده شده است). این وزن با توجه به دو عامل تولید ناخالص داخلی (GDP) و برابری قدرت خرید (Purchasing Power Parity- PPP) بر پایه سال ۱۹۹۵ برآورد شده است.

در جدول شماره ۲ روند تغییرات شاخص ترکیبی آینده نگر برای برخی از گروه کشورهای و برخی کشورها از ماه دسامبر سال ۲۰۰۲ تا ماه دسامبر سال ۲۰۰۳ آمده است.

همان طور که در این جدول مشاهده می گردد، شاخص ترکیبی آینده نگر در کلیه مناطق و کشورهای نامبرده در جدول، دارای روند صعودی در سال ۲۰۰۳ می باشد (به غیر از کشور ایتالیا که در دو ماه نوامبر و دسامبر این شاخص کاهش داشته است). با توجه به این روند پیش بینی می گردد که رشد اقتصادی در سال ۲۰۰۴ در این کشورها به نسبت سال قبل از آن به میزان متوسط و یا زیاد، افزایش خواهد یافت.

منابع

- ۱- مجموعه مقالات و سمینارهای OECD در زمینه نماگرهای ادوار تجاری.
- ۲- مجموعه تحقیقات و مقالات NBER در زمینه نماگرهای ادوار تجاری.
- ۳- مجموعه مقالات US Bureau of Economic Analysis (BEA) در زمینه نماگرهای ادوار تجاری.
- ۴- نشریه هفتگی اوپک و بازار نفت - وزارت نفت.
- ۵- نشریات آماری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و بورس اوراق بهادار تهران.
- ۶- راهبرد، نشریه مرکز تحقیقات استراتژیک، شماره های ۱۹، ۲۰، ۲۲ و ۲۹ در زمینه شاخصهای ترکیبی آینده نگر.

۲-۵- نتایج به دست آمده

شاخص ترکیبی آینده نگر (CLI) نشان می دهد که در منطقه OECD، بهبودی متوسط و یا زیاد اقتصادی در پیش می باشد. اطلاعات مربوط به ماه دسامبر (December) نشان می دهد که در حرکت کلی اقتصاد در آمریکا بهبود اقتصادی قابل توجهی در پیش می باشد در حالی که شواهد نشان می دهد برای ایتالیا وضعیت مناسب نمی باشد.

شاخص ترکیبی آینده نگر (CLI) در ماه دسامبر در منطقه OECD به میزان ۰/۸ واحد افزایش نشان می دهد. این شاخص از عدد ۱۲۲/۸ در ماه نوامبر به ۱۲۳/۶ در ماه دسامبر رسید. CLI برای کشور آمریکا در ماه دسامبر به میزان قابل توجه ۱/۶ واحد به نسبت ماه نوامبر، افزایش داشته است. در «منطقه اروپا» این شاخص به میزان ۰/۳ واحد افزایش نشان می دهد. در ماه دسامبر ۲۰۰۳، شاخص ترکیبی آینده نگر برای ژاپن به میزان ۰/۲ واحد، انگلستان ۰/۸ واحد و کانادا به